

Kripke's puzzel, Quine en Davidson

Eind-essay voortgezette taal filosofie niveau 3 -- Norbert van Ettinger -- 0244236 -- vtpap308.doc

Abstract

Pierre, een logicus, is een mono-linguïstische Fransman, woonachtig in Frankrijk die over de schoonheid van Londen hoort, en derhalve instemt met de zin (in het Frans), "*Londres est Jolie*". Na een serie van ongelukkige gebeurtenissen emigreert hij naar Londen waar hij Engels d.m.v. de directe methode leert. Nadat hij zijn naargeestige omgeving (achterstandwijk) leert kennen stemt hij in met de Engelse zin "*London is not pretty*". Zonder zich te realiseren dat *Londres* en *London* co-referentieel zijn (dezelfde referent hebben), verwerpt hij niet zijn eerdere geloof dat *Londres* fraai is. Dit is Pierre's puzzel van Saul Kripke; gelooft Pierre nu wel of niet dat Londen fraai is? Het lijkt erop dat Pierre conflicterende geloofsovertuigingen er op na houdt. Maar hoe kan dat? Pierre als logicus zal zichzelf geen tegenstrijdige overtuigingen toestaan.

De vraag dient zich aan wat er in Kripke's puzzel nu precies aan de hand is? Is er sprake van een fallacy in onze omgang met deze puzzel, of is het, zoals Kripke suggereert, misschien wel gelegen in de aard van het domein wat we bij dit soort gedachte-experimenten betreden? Is het probleem wellicht intrinsiek aan de puzzel zelf, of is er vanuit een bepaald perspectief een verklaring zonder conflicten en tegenstrijdigheden in Pierre's geloofssituatie te geven, en is de puzzel dan helemaal geen puzzel? Een adequate semantische theorie zou antwoord moeten kunnen geven op dit soort vragen. In dit paper wil ik de theorieën van Quine en Davidson de fenomenen van de puzzel laten verklaren. Naast Kripke's puzzel zal ook die van Frege aan bod komen.

De opzet van het paper is als volgt. Ik begin met een korte inleiding in de materie betreffende attitude toeschrijvende zinnen, die ik laat volgen door een beschrijving en een korte bespreking van Pierre's puzzel. Daarna behandel ik achtereenvolgens de semantische visies van Quine en Davidson met betrekking tot attitude rapporterende zinnen, en zal ik trachten vanuit deze twee visies Pierre's puzzel te verhelderen.

Inleiding ; Attitude reports, betekenis theorieën en puzzels

Attitude rapporterende zinnen (ook wel propositionele attitudes genoemd) zijn zinnen waarin (psychologische houdingen) attitudes worden gerapporteerd. Rapportage als deze verrichten we in zinnen als, "*Galileo gelooft dat de aarde beweegt*", "*Frege weet dat Trotski de aanvoerder van het rode leger was*" en "*Pierre gelooft dat Londen fraai is*".

Het zijn zinnen die een intentionele handeling rapporteren, een handeling die ergens op gericht is, namelijk op iets wat verwoord wordt in een bijzin. Dit soort zinnen, bevatten typisch een subject x , een attitude werkwoord R zoals "geloven", "hopen", "weten", gevolgd door een ingebedde bijzin y . Ze hebben een relationeel karakter Rxy , welke een weergave is van een cognitieve relatie (predikaat R) van een agent (subject x van de handeling) met iets wat verband houdt met de bijzin (y als object van de handeling).

Attitude rapporterende zinnen vormen bijzondere problemen voor semantische theorieën omdat het niet geheel duidelijk is wat voor een soort relatie ze precies uitdrukken, en wat het object is van deze relatie; d.w.z. wat de semantische waarde is die moet worden toegekend aan het object; de ingebedde bijzin. Drukken attitude rapporterende zinnen relaties uit tussen agents en Propositions (het propositionalisme van Frege en Russell^A), tussen agents en mogelijke werelden (een voorstel van Hintikka, Montague), of misschien wel tussen agents en zinachtige entiteiten (het sententialisme van Quine en Davidson)?

Een van de manieren om een theorie over attitude reports op te bouwen is het verrichten van gedachte-experimenten met een te testen betekenis theorie. Gottlob Frege was de eerste die een puzzel formuleerde met Mill's betekenis theorie.

Eerder had Mill een naïeve extensionele betekenis theorie verdedigd waarin de betekenis van een naam louter de drager is waar die naam naar verwijst. Voor zo'n betekenis theorie zou het substitutieprincipe moeten gelden. Dit principe zegt dat co-verwijzende namen die

in een zin voorkomen kunnen worden uitgewisseld zonder dat daarbij de waarheidswaarde van die zinnen worden aangetast (*substitutio salva veritate*). Als voorbeeld formuleer ik hier een gedachten-experiment. Neem het geval, bekend van de stripverhalen, waarin 'Superman' en 'Clark Kent' co-verwijzende namen zijn, dwz twee verschillende namen die naar één en dezelfde persoon verwijzen.

We blijken nu in de ware beweerszin "*Superman is sterk*", de naam 'Superman' met behoud van waarheidswaarde te kunnen vervangen door de naam 'Clark Kent'. Dat is wat we intuïtief ook zouden verwachten. Tot zover lijkt het substitutieprincipe dus te corresponderen met wat onze intuïtie hierover vertelt.

In ons gedachten experiment is het verder zo dat Lois bekend is met haar kantoorcollega Clark Kent, en met haar held, Superman. Doch wat ze daarbij niet weet is dat de persoon die ze 'Clark Kent' noemt identiek is aan degene die ze 'Superman' noemt. Nu is het heel goed denkbaar dat Lois oprecht en reflectief zal instemmen met de zin "*Superman is sterk*" maar niet met de zin "*Clark Kent is sterk*". Als we nu aan Lois een geloof toeschrijven welke we afleiden uit haar instemming dan wel verwerping van de respectievelijke zinnen, krijgen we de volgende resultaten; "*Lois gelooft dat Superman sterk is*" en "*Lois gelooft niet dat Clark Kent sterk is*".

Maar het substitutieprincipe van de naïeve betekenistheorie suggereert dat we in elke zin, dus ook "*Lois gelooft dat Superman sterk is*", met behoud van waarheidswaarde, voor de naam 'Superman' de naam 'Clark Kent' mogen substitueren, zodat als de eerste zin waar is, ook "*Lois gelooft dat Clark Kent sterk is*" waar moet zijn. Dat blijkt dus niet zo te zijn. Dit is wat we de Fregeaanse puzzel noemen. Het fenomeen wat de Fregeaanse puzzel invangt is het falen van substitutie van co-verwijzende namen met behoud van waarheid in een intensionele context (de context die gelegen is binnen het bereik van een attitude werkwoord).

De naïeve extensionele betekenistheorie van Mill voorspelt t.a.v. de substitutie van coverwijzende termen een andere uitkomst dan we op grond van onze intuïtie verwachten.

Hieruit blijkt dat een zin binnen het bereik van een attitudewerkwoord zich anders gedraagt dan onder normale omstandigheden. Zo'n bijzin blijkt een bijdrage te leveren aan de waarheidswaarde van de gehele zin zodanig dat de betekenis van de bijzin niet onafhankelijk is van het perspectief van het subject behorende bij het attitude werkwoord. Hoewel de separate zin "*Clark Kent is sterk*" een 'objectieve' stand van zaken weergeeft, en dus waar is, moet de bijdrage van de bijzin aan de waarheidswaarde van "*Lois gelooft dat Clark Kent sterk is*" beoordeeld worden aan de hand van de epistemische toestand van Lois.

Als twee geloofsattributieve zinnen, waarvan de ene waar is en de andere onwaar, onderling alleen verschillen in co-verwijzende eigennamen in hun bijzinnen, dan duidt dit op een verschil in cognitieve significantie van die zinnen. Dit leek Frege te suggereren dat er iets meer is aan de betekenis van een eigenaam dan alleen een verwijzing.

Frege's oplossing voor deze puzzel werd door hem gegeven met de dichotomie van betekenis in een sinn (grofweg betekenisinhoud van de expressie) en betekenis (grofweg de verwijzing van de expressie). Daarbij is het zo dat er binnen het bereik van een attitude werkwoord sprake is van een "*reference shift*"; dwz. attitude werkwoorden induceren een verschuiving in verwijzing zodanig dat binnen het bereik van een attitude werkwoord, een expressie (= de bijzin) als zijn verwijzing niet zijn normale betekenis (voor bijzinnen de waarheidswaarde en voor namen in de bijzin de dragers van die namen) maar de sinn ervan (betekenisinhoud) heeft^B. De dichotomie van betekenis tezamen met het compositionaliteitsprincipe^C, verklaart daarmee waarom de waarheidswaarde van een zin als "*Lois gelooft dat Superman sterk is*" verandert als we 'Superman' vervangen door het co-verwijzende 'Clark Kent'.^D

Russel meende dat, zonder de hele metafysische bagage^E, de uniek, identificerende en bepalende beschrijving^F al het werk kon verrichten wat de betekenisinhoud (sinn) in Frege's theorie verondersteld werd te doen.

Volgens Russel was het falen van substitutie van co-verwijzende singuliere termen, binnen het bereik van attitude werkwoorden, te wijten aan een verschil in definiërende beschrijvingen welke de spreker met deze termen associeert. Lois kent bijvoorbeeld de naam '*superman*' onder de bepalende beschrijving "*krachtige held die mensen in nood redt*", en de naam '*Clark Kent*' als "*een onhandige verlegen kantoorwerknemer en fysiek weinig imponerende medecollega*".

Voor Frege fixeert de betekenisinhoud (sinn) van een naam de verwijzing (bedeutung) ervan. In Russel's optiek bepaalt de met de naam geassocieerde identificerende beschrijving, door denotatie de verwijzing van de naam. In beide gevallen is er sprake van indirecte verwijzing bemiddeld door respectievelijk sinn of bepalende beschrijving.

Kripke levert in "*Naming and Necessity*"^G en in "*A puzzle about belief*"^H argumenten tegen de beschrijvende opvatting van namen, en vóór een andere theoretisch inzicht n.l. die van de directe verwijzing. Namen zijn daarin simpelweg namen die naar hun drager verwijzen, en niet hun drager omschrijven als de bezitters van enig speciale identificerende eigenschap. Namen hebben de rol van constanten (het zijn starre verwijzers) en zijn niet-complexe singuliere termen. Verwijzing vindt niet plaats via een propositionele betekenisinhoud, of een uniek identificerende of bepalende beschrijving maar direct, daarbij geholpen door een causale verbinding tussen de gebruikers van de naam en een oorspronkelijk doopact van objecten in de wereld, waarin de naam is vastgeklonken geraakt aan het object. Maar waar namen nu rechtstreeks verwijzers zijn geworden, kan de betekenis net als in de naïeve extensionele betekenisopvatting (de Milliaanse visie) geïdentificeerd worden met zijn verwijzing. Zijn extensionele betekenis-theorie (zuivere verwijzende semantiek) lijkt te impliceren dat de substitutie van co-verwijzende namen binnen het bereik van attitude werkwoorden weer legitiem is. Dit betekent voor Kripke dat hij voor zijn theorie nog een verklaring moet leveren voor het probleem zoals opgeworpen in de Fregeaanse puzzel. Aanvankelijk moet Kripke toegeven dat hij hier met lege handen staat maar In zijn "*puzzle about Belief*" adresseert Kripke het probleem. We zullen zien dat Kripke zijn puzzel primair bedoelt heeft om aan te tonen dat het falen van substitutie niet kan tellen als een bewijs voor weerlegging van een betekenis-theorie. Kripke's puzzel zou, zo meent Kripke, zonder gebruik te maken van substitutie van co-verwijzende termen, en zonder expliciete aanname van een extensionele betekenis-theorie, soortgelijke problemen tonen als de Fregeaanse puzzel, waarin substitutie wel een rol speelt. Het probleem wat Frege op het spoor kwam moet een andere bron hebben dan gelegen in het karakter van een extensionele betekenis-theorie, aldus Kripke.

Kripke's Puzzel

De taak van Kripke's puzzel is het verdedigen van de Milliaanse visie van eigennamen door aan te tonen dat dezelfde typen van problemen, welke Frege weet aan het falen van substitutie, ook ontstaan met veel zwakkere aannames. Het lijkt er inderdaad op dat Kripke's argument vertrouwt op twee ogenschijnlijk niet-controversiële principes;

Het eerste is het "disquotationale principe". Het betreft een regel welke de afleiding geeft van oprechte instemming naar geloven. Het luidt :

- "*Als een normale Engels spreker, reflectief en oprecht zijn instemming geeft aan 'p', dan gelooft hij p.*"

het symbool 'p' kan daarbij in en buiten de aanhalingstekens worden vervangen door een geschikte Engelse zin.

Het tweede principe waarop Kripke's puzzel is gebaseerd, is een principe van vertaling en luidt;

- *Als een zin van één taal een waarheid uitdrukt in die taal, dan zal elke vertaling ervan in elke andere taal ook een waarheid uitdrukken (in die andere taal)*

De weergave van Pierre's puzzel is nu als volgt: Pierre is een normale monolingvistische franstalige spreker, dwz. hij spreekt en begrijpt afgezien van het Frans geen woord van enig andere taal. Pierre is woonachtig in Frankrijk, is niet een reizend type en dus nog nooit in het buitenland geweest, maar heeft wel gehoord over een beroemde stad in Engeland namelijk Londen (welke hij natuurlijk spelt als "*Angleterre*" en "*Londres*"). Op basis van wat hij er over gehoord heeft vormt hij zich, net als iedere Fransman, die zowel onwetend is van het Engels en nooit Londen heeft bezocht, een positief getinte mening over de stad en is geneigd te zeggen,

- #(1) *Londres est Jolie*

We nemen aan dat Pierre competent, reflectief en oprechte is in zijn instemming met (1) en kunnen dus door toepassing van (de Franse versie van) het disquotatation principe uit deze instemming de geloofstoeschrijving (2) afleiden;

- #(2) *Pierre croit Londres est Jolie*

Kripke zet dan het vertalingsprincipe in volgens welke bij een goede vertaling van een zin van de ene in de andere taal de waarheidswaarde van het origineel behouden blijft. Een goede Engelse vertaling van (2) is dan;

- #(3) *Pierre believes that London is pretty*

Later door een of andere lotswending verhuist Pierre naar Engeland, om precies te zijn Londen zelf, doch echter naar een weinig attractief deel van de stad, met in verhouding veel ongeschoolde inwoners. Net als zijn burens verlaat hij zelden zijn deel van de stad. Verder kent geen van zijn burens Frans, dus moet hij Engels leren via de directe methode, door omgang, praten en mixen met zijn nieuwe medestadsgenoten. Ieder spreekt van de stad "*London*" waarin ze wonen, waardoor hij zodoende (Engels sprekende) de stad waarin hij woont ook "*London*" leert te noemen. Omdat de omgeving waarin hij woont weinig attractief is, is hij, net als zijn burens, ook niet erg onder de indruk van het aanzien van de stad zodat hij geneigd is in te stemmen met;

- #(4) *London is not pretty*

Op basis van deze oprechte instemming met (4) zouden we (m.b.v. het Engelse disquotatationele principe) (5) kunnen afleiden ;

- #(5) *Pierre believes that London is not pretty*

Hoe kunnen we de nu ontstane situatie van Pierre omschrijven? Kripke claimt dat er voor het karakteriseren van Pierre slechts vier mogelijkheden zijn;

*"(a) dat we op dat moment niet langer zijn Franse uitspraak ('londres est Jolie') accepteren, dwz. dat we niet langer aan hem het corresponderende geloof toeschrijven; (b) dat we zijn Engelse uitspraak (of gebrek aan uitspraak) niet respecteren; (c) dat we geen van tweeën respecteren; (d) dat we beiden respecteren. Elke mogelijkheid lijkt te leiden naar iets volledig onwaars of zelfs tot een contradictie"*¹

In de verdediging van de vierde mogelijkheid stelt Kripke zich de vraag of het aannemelijk is dat Pierre nu van gedachte is veranderd, en niet meer instemt met de eerdere uitspraak "*Londres est Jolie*"? Het antwoord van Kripke is neen. Pierre zal voor lief nemen dat de

onatractieve stad waarin hij nu woont en die "London" wordt genoemd, onderscheiden is van de stad "Londres" waarover hij in Frankrijk heeft gehoord.

"Het schijnt nu dat we zowel Pierre's Franse uitspraken en zijn Engelse tegenhangers moeten respecteren. Dus we moeten zeggen dat Pierre tegenstrijdige overtuigingen heeft, dat hij gelooft dat Londen fraai is en dat hij gelooft dat Londen niet fraai is. [Kripke, 1979]"^J

Kunnen we Pierre beschuldigen van irrationaliteit? Neen! We kunnen aannemen dat Pierre een toonaangevende logicus is, die bij zichzelf nooit tegenstrijdige overtuigingen zou toestaan. Het punt is dat Pierre zich niet bewust is van het feit dat de door hem gebruikte namen "London" en "Londres" niet naar twee verschillende steden maar naar één en dezelfde stad verwijzen.

Dit is nu Pierre's Puzzel; Gelooft Pierre nu wel of niet dat Londen fraai is?

Omdat we nergens de these van de directe verwijzing hebben aangenomen of vertrouwd hebben op enig substitutieprincipe wat zou zijn geïmpliceerd door de these van directe verwijzing, concludeert Kripke dat het simpelweg ontkennen van de these van de directe verwijzing niet voldoende is voor het oplossen van de originele Fregeaanse puzzel. Uiteindelijk krijgen we dus ook zonder de these van directe verwijzing dezelfde verzameling van problemen.

Kripke concludeert dat de problemen die worden gegenereerd door disquotation plus substitutie (zoals in Frege's puzzel) een parallel vinden in problemen (tegenstrijdige geloofsovertuigingen) die worden gegenereerd door diaquotation plus vertaling. En om nu te voorkomen dat men zou denken dat het vertaalprincipe voor de problemen verantwoordelijk is, levert Kripke ook nog een puzzel (de zgn. Padrewski Puzzel^K die ik in de hoofdstuktekst verder onbesproken laat) die alleen het disquotatonele principe toepast.

Kripke suggereert derhalve dat het probleem zich vermoedelijk in het domein bevindt wat we met dit soort puzzels betreden, bijvoorbeeld in de wijze waarop we het disquotatonele principe toepassen. Maar hoe het precies zit, daar heeft hij ook geen pasklaar antwoord op.

Bespreking van Kripke's puzzel

Ik wil hier een bescheiden aantal aspecten van Pierre's puzzel becommentariëren aan de hand van kritiek welke de puzzel heeft losgemaakt.

Allereerst is er de vraag wat Pierre nu werkelijk gelooft. D.R. Foster merkt op in *"A Puzzle about Kripke's Puzzle"*^L in reactie op Kripke's claim dat er slechts vier mogelijkheden zijn voor het karakteriseren van Pierre, dat het redelijk kan zijn te zeggen dat wat Pierre werkelijk gelooft een conditionele relatie betreft, waarvan de antecedent een verzameling van proposities A is welke Pierre aanneemt als een beschrijving van een stad, en waarover Pierre heeft gehoord in relatie tot *Londres*.

Dus Pierre gelooft dat *"als A waar is voor Londres, dan is Londres fraai"*. Pierre's geloven kunnen we dan opvatten als een open vraag; zijn kennis van Londen geeft Pierre niet op interne epistemische gronden redenen om de antecedent van zijn geloof te bevestigen.

Deze oplossing van Foster is duidelijk propositionalistisch, descriptionistisch van aard, daar het ervan uitgaat dat namen geassocieerd zijn met uniek bepalende beschrijvingen welke het object waar de namen naar verwijzen identificeren. Geloven is direct een relatie met bepalende beschrijvingen (proposities), en alleen indirect met een object indien de eigenschappen van het object de beschrijvingen satisfieert. Alleen is in het voorstel van Foster zelfs de relatie van Pierre met de propositie *"Londres is fraai"* daarbij nog conditioneel gemaakt.

Accepteert men het descriptionisme dan nog lijkt me Fosters oplossing om een onnatuurlijke a.h.w opgeschorte manier van geloven te gaan. Zoiets als eerst zien of er iets is wat er bij die beschrijving van het object hoort, dan pas geloven dat hetgeen je beschrijft fraai is. Een gangbare definitie van geloven luidt; *"geloven is de epistemische houding van het voor waar houden van een propositie p, waar er enige mate van, doch geen sluitend bewijs voor de waarheid van p is."*^M Men accepteert in het geloven van

hetgeen men van anderen hoort, een zekere onzekerheid. Maar deze onzekerheid is voor een geloven geen reden om datgene wat men gehoord heeft, vooralsnog niet voor waar aan te nemen. Dat is zoiets als nog niet geloven, maar later misschien wel.

Toch heeft Foster vervolgens een redelijke argument met het volgende te pakken. Ook als we aan het voorgaande voorbijgaan, en Kripke's uitspraak dat Pierre gelooft dat "*Londres est Jolie*" accepteren, dan kan het nog steeds het geval zijn dat in deze zin, '*Londres*' een onbepaalde referent heeft, of verwijst naar een verzameling van proposities (de verzameling welke Frans sprekende Pierre over *Londres* kent), welke in Pierre's geloof een fraaie stad beschrijven, en niet een concrete individuele stad.

Op een Russeliaanse leest geschoeide argumentatie gaat Foster verder en merkt op dat in tegenstelling tot Pierre's Franse uitspraak, hij in de Engelse zin "*London is not pretty*" verwijst naar de inhoud van Pierre's *sense data* (of proposities welke de inhoud van Pierre's *sense data* uitdrukken). Dus wat is gevoeld, geroken, gezien. In deze visie hebben '*Londres*' en '*London*' niet alleen verschillende betekenisinhoud (verschillende beschrijvingen geassocieerd met de twee namen), maar ook nog verschillende referenten. De ene verwijst naar een verzameling van proposities *als* proposities en de andere als een verzameling van proposities als de uitdrukkers van de inhoud van zintuiglijke impressies.

Als voorbeeld geeft Foster het imaginaire geval waarin hij aan Pierre vertelt "*Sadam Hussein is een seculiere modernist die goed is voor de Franse economie*". Pierre die mijn verslag vertrouwt, gelooft nu oprecht dat "*Sadam Hussein is goed*". Pierre reist dan later af naar Bagdad en is daar getuige van de Slager van Bagdad, die allerlei misdaden en gruwelijkheden begaat. Nu concludeert hij dat de slager van Bagdad slecht is en stemt in met de zin "*De slager van Bagdad is slecht*". Enige tijd na de gevangennamen van Sadam Hussein wordt Pierre opgeroepen als getuige in het proces tegen Sadam Hussein. Hij getuigt "*Sadam Hussein is goed*". Maar als de aanklager doorvraagt op welke grond hij dit geloof baseert. Dan antwoordt Pierre dat het van een betrouwbaar verslag afkomstig was die de man als een seculiere modernist beschreef, en goed was voor de Franse economie. Maar de aanklager niet voor één gat te vangen, vraagt vervolgens of Pierre kan instemmen met de zin "*de slager van Bagdad is slecht*", wat Peter enthousiast en oprecht doet. Wanneer de aanklager verder vraagt, beschrijft Pierre de misdaden en gruwelijkheden die hij in Irak heeft gezien, uitgevoerd door een man genaamd "de slager van Bagdad". Welke verklaring zal de Jury nu geloven, aangenomen dat ze weten dat Sadam Hussein de slager van Bagdad is? Het lijkt duidelijk dat ze Pierre's laatste verslag als waar beschouwen en zijn eerste verslag niet. De '*Slager van Bagdad*'-getuigenis is een ooggetuige verslag. Het "*Saddam Hussein*" verslag is een puur gerucht.

Hoewel deze voorbeelden de schade van Kripke's puzzel enigszins indammen, en een mogelijke suggestie doen over wat het nu is dat Pierre gelooft, waarmee Kripke's argument wordt afgezwakt, adresseert het nog niet Kripke in zijn eigen termen.

Maar wat dat wel doet is het volgende; De vraag is of Pierre er nu werkelijk tegenstrijdige overtuigingen op na houdt? Dat lijkt twijfelachtig. En de reden daarvoor is gelegen in de vraag welke de dingen zijn die '*London*' en '*Londres*' nu precies benoemen. Benoemen ze een ondeelbaar geheel? Of benoemen ze complexen. Het laatste lijkt eerder het geval te zijn. '*Londres*' en '*London*' lijken twee verschillende soorten gebieden of territoria te benoemen. Dit soort van epistemische problemen ontstaan overal waarbij een geloven in dingen die abstract complex zijn is betrokken. Moeten we daarom dan zeggen dat als Pierre instemt met "*Londres est Jolie*" en "*London is Pretty*", dat hij er tegenstrijdige overtuigingen op na houdt? Ik zou zeggen, gezien het hier bovenstaande, van niet.

Kripke meent van wel. Net als "*Hesperus is Phosporus*", is ook "*Londres is London*" voor hem een metafysische noodzakelijkheid (analytisch a posteriori). Het punt is dat hoewel Kripke stelt geen aanname betreffende de these van de directe verwijzing te doen, er toch kenmerken, zoals de status van de identiteitsuitspraak impliciet in zijn benadering van de

puzzel aanwezig zijn. Eenmaal een naam vastgenageld aan een object is het een constante geworden, en dat moet gelden voor één ieder die de naam gebruikt, ongeacht de epistemische toestand van die gebruiker. En vanuit die visie zul je ongeacht iemands epistemische toestand, (ook als iemand niet de identiteitsuitspraak "Londres = London" accepteert), oordelen dat er sprake is van een contradictie van overtuigingen zoals Kripke concludeert t.a.v. Pierre.

Maar als je deze aannamen van metafysische noodzakelijkheid loslaat ben je in staat een veel natuurlijker aandoende verklaring te geven voor de geloofstoeschrijvingen in de puzzel. Het probleem van Kripke's impliciete aanname is dat het de contextafhankelijkheid van de verwijzing (betekenis) van namen negeert. Kripke lijkt in zijn puzzel de waarheid van "*Londres is London*" absoluut te maken en niet te relateren aan een context.

Gegeven wat hij weet is het voor Pierre waar dat "*Londres est Joly*" en "*London is not pretty*". Vanuit zijn perspectief is er dus helemaal geen sprake van contradictie of conflictenderende overtuigingen wanneer hij oprecht instemt met zowel "*Londres est Joly*" alsmede "*London is pretty*". Deze contradictie ontstaat alleen maar na vertaling in een context waarin de identiteitsuitspraak "*Londres is London*" wel wordt bevestigd (dus vanuit het perspectief van een buitenstaander die aan Pierre een geloof toeschrijft, en op de hoogte is van de vertaling van 'Londres' in het Frans naar 'London' in het Engels). Om met Wittgenstein te spreken, moet in de beoordeling van het correcte gebruik van taal, de invloed van de context worden verdisconteert.

De betekenis (verwijzing als die er al) van de namen '*Londres*' en '*London*' is gebonden aan de context van hun gebruik (in dit geval ook aan de epistemische toestanden van het gelovende subject). Pierre gebruikt de namen op een correcte wijze gegeven de context waarin hij ze gebruikt.

Je zou, om bij Wittgenstein te blijven en 'begrijpen' opvatten als weten hoe je in een gegeven context woorden correct moet gebruiken, hoogstens kunnen zeggen dat als Pierre de namen '*Londres*' en '*London*' op zijn eigen wijze gaat gebruiken in gezelschap van mensen die '*Londres*' vertalen met '*Londen*', hij wegens een gebrek aan informatie de namen niet begrijpt zoals zij ze begrijpen.

Ik wil hier nog een laatste kwestie aan de orde stellen ; de toepassing van het vertalingsprincipe in Kripke's puzzel. Kripke claimt dat zijn puzzel geen gebruik maakt van het substitutieprincipe, doch Harry Deutsch ^N wijst er terecht op dat de vertaling van '*Londres*' in '*London*' niet wezenlijke verschilt van een substitutie als "*Hesperes = Phosphorus*".

Dat zou betekenen dat, waar substitutie van co-verwijzende termen in geloofszinnen de waarheidswaarde van die zinnen aantast, dit ook gebeurt bij het vertalen van die zinnen. Wanneer singuliere termen (namen) die voorkomen binnen het bereik van een attitude werkwoord moeten worden vertaald, zal het vertalingsprincipe op zijn minst rekening moeten houden met deze eigenaardigheid.

Concluderende vanuit elk van deze kritische visies en analyses lijkt Kripke, door te zeggen dat er met de puzzel iets onverklaarbaars aan de hand is, pseudo-problemen op te werpen. Er blijken namelijk verhelderende verklaringen te geven die de problemen elimineren.

Quine's "Vagaries of Reference" in zijn visie op semantiek

Om te onderzoeken in hoeverre Quine's visie op semantiek (o.a. zijn "vagaries of reference") en attitude rapportage de fenomenen in Kripke's puzzel kan verklaren zullen we eerst kijken naar wat Quine's visie is m.b.t. tot semantiek, attitude contexten en verwijzen. Ik zal daartoe uit Quine's boek "*Word and Object*" ^O een zeer beknopte samenvatting geven van het vierde hoofdstuk "*Vagaries of Reference*" ^P. (In de appendix is een uitgebreidere samenvatting opgenomen)

Uit Quine's "*Vagaries of Reference*" ontstaat het volgende beeld; attitude Werkwoorden zoals "geloven", "hopen", "wensen" e.d. vormen constructies (toestanden van

"containment") welke transparant of opaak kunnen worden opgevat. Zijn de geloofsconstructies transparant dan zijn de erin opgenomen singuliere termen zuiver referentieel waarbij er sprake is van substitutie van co-verwijzende termen met behoud van waarheid van de zinnen waarin de attitude werkwoorden voorkomen. In een opake geloofsconstructie zijn de singuliere termen niet zuiver referentieel, en laten co-verwijzende termen zich niet *salva veritate* substitueren.

Deze visie van Quine op taal en verwijzing kunnen we plaatsen binnen zijn bredere visie op taal en werkelijkheid. Quine beargumenteert elders in "*Word and Object*" dat zoiets als verwijzing van termen inherent ondergedetermineerd of "*inscrutable*" is. Quine's argument voor deze "inscrutability" these betreft een toepassing van de these dat empirische theorieën onderbepaald zijn door hun ondersteunend bewijs. Voor elke lichaam van bewijs zijn er een reeks van strijdende theorieën die empirisch equivalent zijn; dwz. gelijk consistent met de empirische data. Eén theorie zegt dat in de taal in kwestie 'gavagai' verwijst naar konijnen; terwijl een andere kan zeggen dat het verwijst naar konijnendelen en een derde dat het verwijst naar 'time-slices' van konijnen. Deze visie van onderdeterminatie kan worden toegepast op iemands eigen taal. (Quine beschouwt daarbij een taal als een theorie, en wel een theorie over de werkelijkheid). Als je een taal onder invloed van stimuli (spraak en overige gebeurtenissen in je omgeving) leert, hetgeen fungeert als bewijs, dan zal je wegens de onderbepaaldheid van dit bewijs nimmer in staat zijn om uit te maken waar het woord gavagai nu precies naar verwijst. De consequentie daarvan is dat we allemaal een eigen taal, een zgn. idiolect spreken. Om die reden is het dat Quine meent dat begrippen als betekenis, verwijzing, propositie e.d. duistere onbepaalde begrippen zijn. Er is niet zoiets als waar woorden nu precies naar verwijzen. Quine gaat niet zover dat onze woorden in het geheel in hun verwijzen falen. Alleen relatief t.o.v. een of ander doel welke we hebben met het toekennen van referenten aan die woorden, is het zinvol om te spreken over hetgeen waar onze woorden naar verwijzen.

Gewapend met deze informatie over Quine's visie op attitude rapporterende uitdrukkingen gaan we nu kijken hoe vanuit zijn optiek Kripke's Puzzel moeten worden aangepakt. Ter voorbereiding kijken we eerst naar Quine's omgang met de Fregeaanse puzzel.

Quine en de Fregeaanse puzzel

Frege's verklaring voor het falen van substitutie van co-verwijzende woorden *salva veritate* binnen een intensionele context in termen van een sinn / bedeutung dichotomie, veroordeelt Quine omdat er allerlei duistere entiteiten als proposities, betekenisinhoud e.d. worden opgevoerd. Quine stelt daartegenover dat je een zin als "Tom gelooft dat Cicero Catiline heeft aangeklaagd" eigenlijk *de dicto* moet lezen als; Tom houdt de zin "Cicero heeft Catiline aangeklaagd" voor waar. Of Tom de zin 'Tullius heeft Cataline aangeklaagd' voor waar houdt, kun je verder dan in het midden laten.

Quine en het gedachten experiment van Kripke

Teneinde nog iets meer beslagen ten ijs te komen wil ik nog iets meer zeggen over de achtergrond van Quine's taalanalyse en de conclusie dat verwijzing '*inscrutable*' is.

Uitgangspunt van Quine's analyse is de stimulus tot verbaal gedrag. Dat gedag kan een spontane uiting zijn of instemming of ontkenning van een ander voorafgaande uiting. Stimuli hebben een (neuro)fysiologisch substraat, wat echter gebonden is aan individu (subjectief aspect). Intersubjectiviteit wordt verantwoord door dat stimuli worden geleverd door een voor sprekers gemeenschappelijk zintuiglijk waarneembare wereld.

Taal is een complex van disposities tot verbaal gedrag; Spontaan produceren van uitingen dan wel bevestigend of ontkenkend reageren op uitingen van anderen. Centraal staat in zijn analyse het begrip 'stimulusbetekenis'. De 'stimulusbetekenis' van een uiting is het

paar van bevestigende stimuli (verzameling van alle stimuli die instemming zouden oproepen) en ontkennende stimuli (verzameling van stimuli die ontkenning zouden oproepen).

Quine maakt verder een onderscheid tussen gelegenheidszinnen (zinnen die direct gerelateerd zijn aan zintuiglijk waarneembare aspecten) en staande zinnen (zinnen die niet direct gerelateerd zijn aan de omgeving, zoals '2 + 2 = 4' en 'Londen is de hoofdstad van Engeland'). Stimulusbetekenis is alleen van toepassing op gelegenheidszinnen, dwz. de betekenis is direct in stimuli te definiëren.

Gelegenheidszinnen zijn weer onderverdeeld in observationele zinnen (ook wel waarnemingszinnen genoemd) en niet-observationele zinnen. Voor observationele zinnen is er weinig of geen variatie in stimulusbetekenis die de zin heeft voor verschillende sprekers van de taal. (bij voorbeeld "dit is rood"). Niet-observationele zinnen betreffen zinnen die specifieke informatie vereisen die lang niet iedereen bezit. Om een zin als 'dit is basisch' te bevestigen dan wel te ontkennen is specifieke kennis nodig. Voor het onderscheid in zinnen moeten we ons wel realiseren dat dit gradueel is.

De vraag is nu hoe we van de stimulusbetekenis van observationele zinnen komen tot een afleiding naar staande zinnen. Om dit te testen heeft Quine het gedachte-experiment van de 'radicale vertaling' opgezet. Hoe verloopt de vertaling van twee niet overlappende talen. Belangrijk is te weten dat Quine een eventuele vooronderstelling van een taalonafhankelijke woordbetekenis, of deze nu mentalistisch of platonistisch is afwijst. In plaats daarvan wordt de vertaalrelatie gebaseerd op het verbale gedrag van beide talen.

Het basis patroon wat ten grondslag ligt aan het proces van radicale vertaling is ; X vertaalt als Y als de (gegeneraliseerde) stimulusbetekenis van x gelijk is aan de stimulusbetekenis van Y.

De geschetste procedure levert in eerste instantie alleen een vertaling van observationele gelegenheidszinnen op, die dergelijke zinnen direct relateert aan de omgeving. Stimulus betekenis is voor deze categorie uitspraken een adequaat analyse-instrument. Maar een volledige vertaling vraagt ook om de vertaling van staande zinnen en woorden en verwijzingen van woorden e.d. Quine schetst nu het volgende beeld. De betekenis van observationele gelegenheidszinnen hangt direct samen met zintuiglijk waarneembare aspecten van de werkelijkheid. Niet observationele gelegenheidszinnen en staande zinnen zijn niet primair 'extralinguïstisch' maar intra-linguïstisch; er is een web van onderlinge relaties dat de betekenis ervan bepaalt. Dit is wat Quine "*the network of meaning*" noemt. Beschouw het als een visnet met aan de randen de observationele gelegenheidszinnen en in het midden de staande zinnen.

Vertaling loopt altijd via observatie zinnen. Vertaling van zinnen (staande zinnen) dieper in het netwerk geschiedt dus via de observatiezinnen.

De stimulusbetekenis van de zin is nu verenigbaar met een aantal onderling strijdige hypothese over de betekenis van bijvoorbeeld het woord 'Gavagai' ('konijn', 'instantiaties van konijnheid', 'konijnen fase'). M.a.w verschillende onderling incompatibele hypothesen impliceren één en hetzelfde 'body of evidence'. Dit is wat Quine de onbepaaldheid van vertaling noemt. [er zijn in het algemeen bij radicale vertalingen twee of meer vertalingen van de taal als geheel mogelijk die enerzijds onderling incompatibel zijn en anderzijds beide volledig in overeenstemming zijn met alle relevante empirische gegevens] Natuurlijk vallen er hypothesen af door de 'body of evidence' verder uit te breiden en te verfijnen, maar altijd zullen er incompatibele hypothesen overblijven die de verzameling van bewijzen impliceren. Hierin speelt ook de onderbepaaldheid van de beschikbare bewijzen een rol. (de taal is onderbepaald door de feiten).

Onbepaaldheid van vertaling gaat nu hand in hand samen met onbepaaldheid van de achterliggend ontologie (hypothese waarbij in het netwerk van onderlinge relaties ook staande zinnen dieper in het netwerk bij zijn betrokken), en dus van de verwijzing van de termen van de taal. Op het niveau van stimulusbetekenis van observationele gelegenheidszinnen valt overeenstemming te bereiken maar verder dan dat reikt de macht van onze taal niet. Verwijzing (en daarmee een belangrijk aspect van de ontologie) is relatief aan een conceptueel schema. ^Q

We gaan nu aan de hand van de gegevens van deze visie van Quine de Pierre puzzel van Kripke analyseren. Pierre eenmaal in Engeland, gesetteld en de Engelse taal machtig, lijkt er twee overtuigingen op na te houden. Enerzijds bevestigt Pierre oprecht als, erfenis uit zijn Franse periode, de uitspraak "*Londres est Jolie*". Maar anderzijds bevestigt hij, ook oprecht, vanuit zijn ervaring met zijn nieuwe verblijfplaats in het armoedige deel van de hoofdstad van Engeland, de uitspraak "*London is not pretty*".

Kripke claimt nu dat er slechts vier mogelijkheden zijn voor het karakteriseren van Pierre. Laten we het sterkste geval nemen waarin er volgens Kripke sprake is van een contradictie in het geloven van Pierre; geval (d). Pierre gelooft "*Londres est Jolie*" en Pierre gelooft niet "*London is Pretty*". Als we nu aannemen dat de namen '*Londres*' en '*London*' naar één en hetzelfde object verwijzen, dan is er sprake van dat aan Pierre het geloven van twee tegenstrijdigheden over het object worden toegeschreven. Maar een van de aannames in Pierre's puzzel was dat aan Pierre juist een logisch inzicht was toegeschreven waardoor hij contradicties nooit (willens en wetens) bij zichzelf zou toelaten.

We lijken dus in een paradox te zijn aanbeland. De weg hieruit lijkt mogelijk door te suggereren dat er niet naar hetzelfde object wordt verwezen, of nog sterker, dat de singuliere termen '*Londres*' en '*London*' niet verwijzend zijn. Het lijkt me dat Quine deze routes zal nemen. Dat zal ik hier beargumenteren

Allereerst, daar Pierre een logicus is, zal hij van zichzelf geen conflicterende overtuigingen accepteren. Pierre zal zich pas bewust worden van het feit dat de overtuigingen gaan conflicteren als hij in zijn bewust gebruik van de termen '*Londres*' en '*London*' ontdekt dat hij deze termen naar hetzelfde object laat verwijzen. De vraag is dus, kan het zijn dat Pierre (uitgaande van het perspectief van Quine's betekenis-theorie) de identiteit van "*Londres = London*" (de reguliere vertaling van het Frans in het Engels) in zijn huidige situatie vast kan stellen?

Laten we om te beginnen eerst eens de verschillende taalrelaties die hier een rol spelen in kaart brengen. De Franse Pierre leert het Frans onder zijn landgenoten waartussen we ons het proces van de radicale vertaling kunnen voorstellen. In Engeland geschiedt hetzelfde. Pierre leert de Engelse taal via de directe methode van zijn monolinguische medebewoners in zijn wijk, dus zonder woordenboeken of anderszins, feitelijk op de wijze zoals hij als kind de Franse taal heeft geleerd.

Maar naast deze vertaalrelaties is er nog een derde. We denken ons Pierre opgedeeld in twee personen van twee perioden, de Franse Pierre (de Franse monolinguis) en de Engels Pierre (de tweetalige Pierre die Engels op de directe wijze erbij heeft geleerd). Tussen de Frans sprekende Pierre en de Engels sprekende Pierre kunnen we ons ook een proces van radicale vertaling voorstellen.

Laten we nu eerst naar de Pierre van de Franse periode gaan. Wat en hoe leert Pierre over '*Londres*'? In zijn Franse periode heeft Pierre kennis gemaakt met een '*Londres*' in de vorm van mededelingen bestaande uit staande-, observatie-, en niet observatie zinnen, (die mogelijk als reisverslagen afgeleid zijn uit stimuli die Franse toeristen hebben ontvangen in het fraaie toeristische-, historische deel van Londen), die hijzelf niet heeft kunnen bevestigen noch ontkennen. (indirecte getuige verslagen). Maar toch accepteert Pierre hetgeen hij heeft horen zeggen over '*Londres*', en derhalve stemt hij ook oprecht in met de zin "*Londres est Jolie*". We zouden hieruit kunnen afleiden dat Pierre gelooft dat "*Londres est Jolie*". Dit is op zich niet vreemd daar we heel goed dingen kunnen geloven waar we zelf geen direct zintuiglijk contact mee hebben. Russel zou zeggen dat we hier niet bekend zijn met de naam '*Londres*' via directe methode van kennen (mee 'acquainted' zijn), maar via beschrijvingen. Dat ligt bij Quine echter iets anders. Geloven van p, is niet een relatie tussen een agent en een propositie doch een relatie tussen een agent en een zinachtige entiteit.

We zouden volgens Quine een geloofsconstructies, "Pierre gelooft *Londres est Jolie*" de dicto moeten lezen als "Pierre gelooft-waar $\exists x(\text{Londres}(x) \ \& \ \text{Fraai}(x))$ ". Anders gezegd Pierre houdt de zin "*Londres est Joly*" voor waar. We moeten dus geloven niet opvatten als een relatie tussen een agent en proposities over eigenschappen van bestaande objecten, maar als een relatie tussen een agent en zinnen. Een singuliere term als '*Londres*' is op te vatten als een predikaat. Pierre's geloven drukt een relatie uit met talige entiteiten. Dit kan in verband worden gebracht met wat Quine's formalisme en "Semantic Ascent" noemde. Je kunt statements formuleren in de materiële mode bijvoorbeeld 'rood' als een eigenschap toegeschreven aan een object, of in een formele mode formuleren waarin rood een predikaat is, toegeschreven aan een variabele x . In het laatste geval is het gegeven of er een x is die hieraan voldoet van ondergeschikt belang.

Vanuit deze optiek kunnen we het predikaat '*Londres()*' vereenzelvigen met een reeks van observationele en staande zinnen. Pierre, beoordeelt deze zinnen die hij in Frankrijk gehoord heeft en concludeert er uit dat, door toetsing aan de hand van zijn eigen criteria o.a. die van schoonheid, dat het hier gaat om wat hij begrijpt als het concept "stad" en dat hierop het predikaat '*Jolie()*' van toepassing is. Of er een object (b.v. de stad Londen) waar is voor de beschrijvingen in deze zinnen is een secundaire kwestie. Pierre's geloven dat "*Londres est Joly*" betreft primair een houding t.o.v. (/het voor waar houden van) een verzameling van zinachtige entiteiten die kunnen worden geïdentificeerd met het predikaat '*Londres()*' in combinatie met het predikaat '*Jolie()*'.

Nu gaan we naar de Pierre van de Engels periode. Ook hier stellen we de vraag wat en hoe leert Pierre over '*London*'? Verhuist Pierre naar London, dan maakt hij kennis met zijn omgeving die hij leert kennen (associëren) met de naam '*London*'. Deze kennis bestaat voor een belangrijk deel uit een verzameling van observationele waarnemingszinnen waarmee Pierre en zijn medebewoners instemmen in reactie op stimuli die ze ontvangen uit hun gezamenlijke omgeving in het armoedige deel van London. Deze kennis getoetst aan Pierre's criteria voor schoonheid doen Pierre uiteindelijk instemmen met de zin "*London is not Pretty*". Zo beschouwt zouden we kunnen zeggen dat de waarnemingszinnen waar zijn voor wat zijn medebewoners '*London*' noemen. Het is alleen zo dat de kennis die ze associëren met de naam '*London*' weliswaar wel door de eigenschappen van hun stadsdeel worden gesatisfieerd, echter niet door de eigenschappen van het stadsdeel wat Pierre '*Londres*' noemt. (let op dat er strikt genomen geen sprake is van eigenschappen maar van waarnemingszinnen die stimulibetekenis rapporteren).

Hoe kan Pierre nu de naam '*Londres*' in verband brengen met '*London*'? De wijze waarop het experiment is opgezet zal dat moeten komen uit de derde radicale vertaal relatie, die tussen de Franse Pierre en de Engels Pierre. Maar hier doet zich een extra complicatie voor. Wat de Pierre's puzzel laat zien is dat het in de radicale vertaling tussen de Franse-, en de Engelse Pierre allereerst ontbreekt aan een gemeenschappelijke stimuli-omgeving. Maar bovendien is het zo dat de Franse staande zinnen, (afgeleid uit observationele zinnen van een ander deel van de stad) niet kunnen worden herleid naar waarnemingszinnen die compatibel zijn met de waarnemingszinnen die de Engelse Pierre uitspreekt n.a.v. zijn ervaring in zijn armoedige wijk.

Pierre's vertaling van '*Londres*' in '*London*' (tussen de Franse Pierre en de Engels Pierre) wordt dus niet alleen gehinderd door de onbepaaldheid van vertaling tussen twee elkaar niet overlappende talen maar ook nog door het ontbreken van een gemeenschappelijke stimuli-omgeving waarop de namen '*Londres*' en '*London*' van toepassing zouden moeten zijn. Dus het resultaat is nog eens een extra onderbepaaldheid van het empirisch bewijs bovenop de normale onderbepaaldheid van bewijs. Zo beschouwt lijkt het onmogelijk dat Pierre als gevolg van zijn situatie in staat is de vertaling van '*Londres*' in '*London*' te maken.

Als we aannemen dat Pierre standvastig is in zijn geloven dan lijkt het aannemelijk dat Pierre zowel gelooft dat "*Londres est Jolie*" en niet gelooft dat "*London is Pretty*". Zou

Quine hieruit nu concluderen dat Pierre conflicterende overtuigingen er op na houdt? Het antwoord zal Neen zijn. Nemen we de volgende *de dicto* lezing;

- Pierre gelooft *Londres est Jolie* ⇔ Pierre houdt de zin "*Londres est Jolie*" voor waar.
- Pierre gelooft *London is Pretty* ⇔ Pierre houdt de zin "*London is Pretty*" voor onwaar.

Dan zou Quine oordelen dat we hier hebben te maken met een opvatting van 'geloven' dat opake is. De singuliere termen 'Londres' en 'London' zijn niet onderling substitueerbaar, dus zijn deze termen hierin niet zuiver referentieel.

Maar er is wel een transparante opvatting van 'geloven' te geven. We nemen daartoe een analogie van het Cicero voorbeeld van Quine uit "Vagaries of reference".

We hebben reeds in het voorgaande gelezen dat als er sprake is van monolinguïsten onder elkaar in een gemeenschappelijk stimuli-omgeving, dat onbepaaldheid van vertaling hand in hand gaat met onbepaaldheid van een achterliggende ontologie en dus verwijzing van de termen van de taal. Alleen op het niveau van stimulusbetekenis valt overeenstemming te bereiken maar verder dan dat reikt het niet. Vanuit deze lezing zouden we ons nog kunnen voorstellen dat 'London' in "*London is not pretty*", verwijzend is voor Pierre en zijn medebewoners, indien opgevat als een ontologie die is afgeleid uit de stimulusbetekenis behorende bij hun gezamenlijke zintuiglijke ervaring van en in hun stadsdeel genaamd 'London'. Zo beschouwd verwijst de term 'London' dan naar hun stadsdeel, en is dit hun gebruik van de term.

Als we nu het gedachte-experiment van Pierre iets uitbreiden. Stel dat een van zijn burens zichzelf uit de armoede omhoog wil werken en besluit een cursus Frans te gaan volgen, en daar de eerste dag leert dat de Engelse naam voor hun stad vertaald wordt in het Frans in 'Londres' (en ook de vertalingen van de woorden van een geloofszin leert). Stel verder dat Pierre nooit tegen de buurman heeft gezegd dat hij gelooft dat "*Londres est Joly*". Dan zal de buurman na zijn eerste dag Franse les over Pierre niet alleen zeggen, "*Pierre believes London is not pretty*" maar het ook vertolken in "*Pierre croit que Londres n'est pas Jolie*". Nu zijn de woorden 'London' en 'Londres' zuiver referentieel daar ze substitueerbaar zijn, immers vanuit de optiek van de buurman verwijzen 'Londres' en 'London' in de separate zinnen "*Londres est Joly*" en "*London is pretty*" naar het zelfde stadsdeel.

Tenslotte; hoe zit het met de vraag die Kripke als de puzzel beschouwt, "*Gelooft Pierre nu wel of niet dat London fraai is?*" . Ik denk dat Quine dit als een pseudo-probleem zou bestempelen. Wat van belang is om hier op te merken is dat verwijzen nimmer een absoluut en noodzakelijk gegeven is. Het is niet zoals Kripke meent dat de uitspraak 'londres = London' een metafysische noodzakelijkheid is. (Laat staan dat Quine zou accepteren dat het een analytische a posteriori uitspraak was.). Verwijzing is volgens Quine immer relatief aan een 'conceptueel schema' (een "netwerk van betekenis" wat bij taalgebruikers in een gemeenschap is ontstaan.) Voor de Frans-Engelse bilinguïst, die de identiteitsuitspraak 'London = Londres' bevestigt en daarmee naar de stad in zijn geheel verwijst, komen de gelijktijdige instemming van Pierre met zowel "*Londres est Joly*" en "*London is Pretty*" over als een contradictie. Maar dat is alleen maar omdat deze bilinguïst vanuit een ander conceptueel schema Pierre beoordeelt dan het conceptuele schema waarmee Pierre is uitgerust. Vanuit Quine's optiek is de puzzel dus in deze lezing helemaal geen puzzel.

Davidson "On Saying That" en de Paratactische theorie over bijzinnen

Met betrekking tot de visie op attitude rapporterende zinnen zie je bij Carnap nog dat hij attitude contexten beschouwt als een soort van intensionele fenomenen in de natuurlijke taal. Met Quine en Davidson begint er een visie te ontstaan die hier sceptisch over is, en in plaats daarvan de fenomenen van de attitude-contexten gaat beschouwen als een

gevolg van een vorm van verwijzing naar zinachtige objecten (dit wordt 'sententialisme' genoemd).

Quine en Davidson wijzen een intensionele semantiek zoals die van Frege af. Ze vermijden in hun theorieën intensionele begrippen als betekenisinhoud, proposities die voor mentale entiteiten of entiteiten in een objectieve ruimte staan.

Nog een overeenkomst tussen Quine en Davidson is dat hun betekenis-theorieën holistisch zijn, dwz dat betekenisverlening aan afzonderlijke talige expressies (zinnen) louter geschiedt in een netwerk van onderlinge relaties tussen de zinnen van een taal waarbij de gehele taal is betrokken.

Een verschil met Quine is dat Davidson een waarheidsconditionele semantiek verdedigt. Waarheid, aldus Davidson, is een fundamenteel concept, in termen waarvan verwijzing kan worden opgevat, (om te weten of de termen in een zin verwijzen, dus wat ze betekenen, moet ik eerst weten of de zin waar is) De betekenis van een zin wordt gegeven met zijn waarheidscondities ("sneeuw is wit" is waar desda sneeuw is wit). Davidson's semantiek voor een taal moet nu in principe tonen hoe de waarheidscondities voor elk van een oneindig aantal beweerzinnen van de taal kan worden afgeleid uit een eindige verzameling van axioma's en regels (dit om de leerbaarheid van een taal, welke in principe in staat is om een oneindig aantal zinnen voort te brengen, te verantwoorden). Om dit te bewerkstelligen heeft Davidson Tarski's axiomatische geformuleerde waarheidstheorie als kern van zijn semantiek genomen. Dit maakt ook duidelijk dat Davidson geen intensioneel semantische begrippen accepteert, daar dit niet samen gaat met een formele benadering van de taal^R.

Davidson's formele theorie wordt aangevuld met een theorie van interpretatie. In het interpreteren van taal vooronderstellen we de idealen van rationaliteit welke ons o.a. het vermogen geeft om aan anderen het voor waar houden van hun uitspraken toe te schrijven. Een principe van "Charity" zorgt ervoor dat als de uitspraak van een spreker op verschillende manieren kan worden begrepen, dat men dan degene moet prefereren die het aantal statements welke waar blijken te zijn maximaliseert (optimale coherentie). Al deze vermogens dienen te helpen bij het begrijpelijk maken van de uitspraken van sprekers.

Uit deze korte introductie kan begrepen worden dat Davidson een bijzondere belang heeft bij het kunnen bepalen van de waarheidsvoorwaarden van zinnen, en dus ook attitude rapporterende zinnen zoals "Jan gelooft P". Zoals we hebben gezien lijken singuliere termen in het bereik van het attitude werkwoord niet hun gebruikelijke bijdrage aan de waarheidswaarde van de attitudewerkwoord bevattende zin te leveren.

In "On Saying that"^S (waarvan ik hier nu een beknopte samenvatting zal geven) geeft Davidson een beschrijving van een manier (de paratactische theorie over bijzinnen) waarop indirecte discours zinnen (zoals "Galileo zei dat de aarde beweegt") zodanig kunnen worden gekarakteriseerd dat ze geschikt zijn voor een formele, Tarskiaanse waarheidstheorie.

"Een adequate beschrijving van de logische vorm van een zin, moet ons leiden naar een inzage in het semantische karakter van die zin (zijn waarheidswaarde). Een manier om zo'n theorie te leveren is d.m.v. een recursieve karakterisering van een waarheidspredikaat langs de lijn zoals gesuggereerd door Tarski. Zo'n theorie moet kunnen zeggen hoe woorden in een zin bijdragen aan de waarheidswaarde van die zin."^T

Voor de toepassing van een formele semantiek in de vorm van een waarheidstheorie moet de logische structuur van de taal kunnen worden blootgelegd. Het moet dan zo zijn dat waar de ene zin een logische consequentie is van de andere, de waarheidstheorie impliceert dat als de eerste zin waar is, de tweede ook waar is. (Tzin1 → Tzin2). Een tweede zin zeggen is een logische consequentie van de eerste zin. Nu is het zo dat deze relatie tussen de waarheid en consequentie soms is verbroken, zoals bijvoorbeeld in "Galileo zei dat de aarde beweegt". We zouden een structuur als "Galileo zei dat _____" kunnen overwegen die zijn betekenis (waarheidswaarde) afgeeft als we "de aarde beweegt" in zijn slot pluggen. Dit moet echter wel zodanig kunnen geschieden dat we niet

zin voor zin de waarheidswaarde voor een oneindig aantal zinnen moeten produceren. Om dat te voorkomen moeten we een gearticuleerde structuur ontdekken die ons toestaat elke zin te behandelen als een samenstel uit een eindig aantal middelen die een vermeldende bijdrage leveren aan de waarheidsconditie. We zouden kunnen overwegen de bijzin zondermeer op de gewoonlijke wijze in de stroom van zinnen op te nemen maar dan zitten we ineens met de normale consequenties, en zoals we hebben gezien gedragen woorden zich binnen de context van attitude werkwoorden en die van indirecte discours niet op de gebruikelijk wijze.

En als we nu de woorden die volgen op "zei dat" als verborgen door aanhalingstekens beschouwen, met als doel verwijzing naar de zin, teneinde zo zijn semantische inertheid aan te geven? Probleem is dat de gebruikelijke voorstellen voor tussen aanhalingstekens plaatsen niet acceptabel zijn, omdat daarmee een singuliere term zonder significante semantische structuur ontstaat. (de zin wordt alleen genoemd). Daar een taal een oneindig aantal verschillende 'gequote' zinnen bevat, kan deze zo geen recursief gedefinieerd waarheidspredikaat bevatten.

Het lijkt alsof quoten hier niet voldoet. Maar Davidson wendt zich nu tot Quine die in *"Word and Objects, Ch6"* eerst de quotationele benadering bespreekt om deze daarna weer te verlaten voor een alternatief waarin Quine (omdat hij meent dat dat wel zo aantrekkelijk is) afstand van de propositionele attitudes doet.

"Quine stelt zich nu inhoudszinnen [bijzinnen achter indirect discours werkwoorden] voor waarin 'zeigt dat' direct wordt geklonken om een éénplaatsig predikaat 'x zegt-dat-de-aarde-beweegt' waar voor personen, te vormen ["On saying That, pp 826"]"

Dit is de de dicto lezing van *"x gelooft dat de aarde beweegt"* die we eerder zijn tegengekomen. Voor Davidson is dit onbruikbaar daar dit weer de vorm van een ongestructureerd één-plaatsig predikaat oplevert, iets wat voor een taal een oneindig aantal predikaten oplevert en dus niet in een Tarskiaanse stijl kan worden gekarakteriseerd.

Davidson gaat een paar stappen terug in Quine's betoog die daarin een voorstel doet om de inhoudszin van de indirecte discours in een taal te interpreteren op de wijze zoals deze zin door een spreker op een zeker tijdstip uitgesproken ("voiced") wordt. (Quine verlaat dit voorstel overigens weer daar hij dus iets anders in zijn gedachten heeft). Dus nu betekent *"Galileo zei dat de aarde beweegt"* zoiets als; *"Galileo sprak een zin welke in zijn mond betekende wat 'de aarde beweegt' betekent in die van mij"* Het idee dat ten grondslag ligt aan deze parafraze is die van *'samesaying'*. Dus wanneer ik zeg dat Galileo zei dat de aarde beweegt, representeer ik mijzelf en Galileo als *samesayer*. De vraag is alleen hoe ik ervoor zorg dat we ook *samesayers* zijn? Door te zeggen wat hij zei! Niet door alleen zijn woorden te gebruiken, maar door ze dezelfde import te geven. Maar dat is wat de Tarskiaanse theorie nu juist niet kan doen. De theorie brengt namelijk de content zin in de act vergezeld binnen aanhalingstekens. De inhoudszin wordt genoemd en niet gebruikt.

Mijn woorden geleverd in het frame 'Galileo zei dat ____' helpt alleen om te verwijzen naar de (bij)zin.

Stel je de volgende gewijzigde situatie voor. Galileo spreekt de woorden 'eppur si muove' uit, ik spreek mijn woorden 'de aarde beweegt' uit. Nu zijn we *samesayers*. Ik gebruik mijn woorden nu niet louter om te verwijzen naar een zin. Ik spreek nu namens mijzelf en mijn woorden verwijzen op de gebruikelijke wijze naar de aarde en zijn beweging.

" De vorm $\exists x$ (Galileo's uitspraak x en mijn uitspraak y maakt ons samesayers) is dus een manier van het toeschrijven, van hetgeen gezegd is x, aan Galileo, mits ik een manier vind om te vervangen door een woord of frase welke naar een geschikte uitspraak y van mij verwijst Deze manier is er. Namelijk door de vereiste uitspraak te doen, en er naar te verwijzen.

- *De aarde beweegt*
- $\exists x$ (Galileo's uitspraak x en mijn laatste uitspraak ons samesayers)

We korten dit af tot een definitie, en draaien zonder bezwaar de volgorde van de zinnen om.

- Galileo zei dat.
- De aarde beweegt.

Hierin is 'dat' een singuliere term die verwijst naar mijn uitspraak (niet naar een zin) die erop volgt^U

De tweede zin in "a gelooft dat. De aarde draait." (de oorspronkelijke bijzin in "a gelooft <bijzin>") heeft nu de bekende structuur en vormt geen probleem voor een waarheidstheorie. Formalistisch is de 'dat' aan het eind van de eerste zin de demonstratief die naar de tweede zin verwijst. Deze zin moet samesay zijn met de door de spreker (waaraan het geloof wordt toegeschreven) verrichte oorspronkelijke uitspraak. Veranderingen in de tweede zin beïnvloeden de waarheidswaarde van de eerste zin. Ofschoon Davidson's paratactische theorie ontwikkelt is als een beschrijving van indirecte discours, is het uitgebreid tot een algemene theorie van attitude rapporterende zinnen. Een uitspraak als "Lois gelooft dat superman sterk is" wordt dan in de door Davidson voorgestelde logische vorm; "Lois gelooft dat. Superman is sterk". Het wordt gezien als een bewering over Lois waarin aan haar een geloof wordt toegeschreven waarvan de inhoud wordt weergegeven in een uitspraak (de tweede zin), van degene die het geloven aan Lois toeschrijft.

Davidson en de Fregeaanse Puzzel

Kan de Davidsoniaanse paratactische theorie het fenomeen van de Fregeaanse puzzel verklaren? Het fenomeen betreft het falen van substitutie salva veritate van co-verwijzende termen. Dit fenomeen kunnen we in de volgende redenerende vorm gieten:

De ware zin "Lois believes that Superman is strong", impliceert niet de waarheid van "Lois believes that Clark Kent is strong" (welke zin resulteert als we voor 'Superman', 'Clark Kent' substitueren), daar Lois de identiteitsuitspraak "Clark Kent is Superman" ontkent. Het is dus waarschijnlijk dat Lois, hoewel ze de zin "Superman is strong" erkent (dus geneigd is deze zin uit te spreken), de waarheid van de zin "Clark Kent is strong" te ontkennen (dus niet geneigd is deze zin uit te spreken).

We gaan we nu over op de paratactische theorie van bijzinnen en kijken we of daarin dit argument met dezelfde conclusie (falen van 'substitutio salva veritate') zien bevestigt. Door in de indirecte discours constructie "Lois zegt dat. Superman is sterk", voor 'Superman', 'Clark Kent' te substitueren, ontstaat de constructie "Lois zegt dat. Clark Kent is sterk". Het 'dat' in de eerste constructie verwijst naar "Superman is sterk", en is samesay met "Superman is strong". Het 'dat' in de tweede constructie verwijst naar "Clark Kent is strong". Maar dat is niet samesay met "Superman is strong" en "Superman is sterk". Volgens de paratactische theorie heeft een wijziging in de tweede zin van de geloofsconstructie invloed op de waarheidswaarde van de eerste zin. Dus als de eerste constructie waar was zou de tweede constructie wel eens onwaar kunnen zijn. Dat stemt overeen met de situatie van Lois. Ze weet namelijk niet dat Superman en Clark Kent één en dezelfde persoon zijn.

Een soortgelijke redenering kan opgezet worden voor een paratactische beschrijving van de bij deze situatie behorende geloofszinnen.

Dus kunnen we concluderen dat de paratactische theorie het falen van substitutie met behoud van waarheid in geloofscontexten, zoals beschreven in de Fregeaanse puzzel, kan verantwoorden.

Davidson en Kripke's puzzel

Denk aan het voorbeeld van Davidson waarin Galileo de woorden 'eppur si muove' uitspreekt, en ik mijn woorden 'de aarde beweegt'. Hier is nu niet, zoals bij Quine, sprake van een relatie tussen een agent en een zin, maar van een relatie tussen agent en een

uitspraak. En deze uitspraak van mij en die van Galileo is zodanig dat we samesayers zijn. Het kern-idee achter de paratactische visie is dat de uitspraak van de ingebedde zin dient als een surrogaat voor een andere entiteit waarvan de rapportage beweert dat het subject er een of andere relatie van 'samesaying' mee heeft. De paratactische analyse vereist daarbij nog een verklaring over hetgeen twee uitspraken tot samesaying maakt. De uitspraken moeten dezelfde import (inhoud) hebben. Omdat Davidson net als Quine geen beroep wil doen op intensionele entiteiten zoals proposities, kan Davidson niet terugvallen op een of andere betekenisinhoud daar hij dan regelrecht weer in het propositionalisme belandt. Maar waar Quine radicale vertaling in gedachte heeft, heeft Davidson zijn radicale interpretatie. En waar Quine's radicale vertaling wordt gehinderd door ontologische onbepaaldheid (onbepaaldheid of vaagheid in verwijzing), wat onvermijdelijk leidt tot idiolectvorming, heeft Davidson zijn Tarskiaanse waarheidstheorie aangevuld met een theorie van interpretatie (waarin idealen van rationaliteit vooronderstelt worden en een principe van charity geadopteerd), hetgeen idiolect wordt veronderstelt te overwinnen. We zullen hier Davidson's claim accepteren dat zijn theorie niet de problemen van ontologische onbepaaldheid van de radicale vertaling heeft.

Trachten we nu de fenomenen van Kripke's puzzel te verklaren met behulp van de Davidsoniaanse theorie, dan krijgen we het volgende;

Allereerst heeft Pierre, door wat hij tijdens zijn Franse periode in beschrijvingen over de stad *Londres* hoort, getoetst aan zijn eigen criteria voor fraaiheid, de neiging de zin "*Londres est jolie*" te uiten.

Dit wordt in de logische indirecte discours vorm van Davison "*Pierre zegt dat. Londres est jolie*". Met de uitbreiding naar attitude toeschrijvende rapportage krijgen we

- # (11) *Pierre croit que . Londres est Jolie .*

Na verloop van tijd, na zijn verhuizing naar Engeland, is hij via persoonlijke ervaring in wat hij ziet van zijn stadsdeel van Londen, en er over hoort, na toetsing aan zijn eigen criteria van fraaiheid, geneigd om te beweren "*London is not Pretty*", en de zin "*London is pretty*" af te wijzen. Uitgedrukt in de Davidsoniaanse logische vorm van indirecte discours; "*Pierre zegt dat. London is not pretty*", geparafraseerd; "*Pierre zegt niet dat. London is pretty*". Uitbreiding naar attitude toeschrijvende rapportage levert

- # (12) *Pierre believes not that . London is pretty.*

Als nu de tweede zinnen in de twee indirecte discours constructies (11,12) samesay zijn, dan hebben we hier volgens Kripke te maken met een contradictie. Maar omdat we aan Pierre een logisch inzicht hebben toegeschreven, zal hij willens en wetens nooit een contradictie accepteren. Dit is dus raadselachtig (voor Kripke). Er zijn zoals we hebben gezien al een aantal wegen aangegeven om nu uit deze raadselachtigheid te geraken, maar ik bewandel nu een alternatieve route.

We zijn tot nu toe nog uitgegaan van het gegeven dat de Pierre's kennis over Londen in het Frans en zijn kennis over Londen in het Engels wezenlijk verschillende van aard is. Maar Kripke argumenteert in zijn paper dat de puzzel zelfs zal blijven bestaan in het geval Pierre met beide namen exact dezelfde uniek identificerende eigenschappen associeert.

"Stel dat "Pierre geloofde dat "Londres", zoals hij het noemde, uniek kan worden geïdentificeerd als de hoofdstad van Engeland [maar hij noemde het "Angleterre"], dat het Buckingham palace [maar hij noemde het "le Palais de Buckingham"] er staat, en dat de queen of England [la Rein de Angleterre] er woont. Maar als een monolinguisitische Fransman drukte hij zijn geloof uit in het Frans. (...) Dus net als van elke Fransman die geen Engels spreekt kan nooit worden gezegd dat hij exact dezelfde eigenschappen van de hoofdstad van Engeland associeert met de naam "Londres". Wanneer Pierre tweetalig wordt moet hij concluderen dat "London" en "Londres" dezelfde stad benoemen, daar hij elk met dezelfde uniek identificerende eigenschappen definieerde. (...) Maar verrassend Neen! Om zichzelf niet tegen te spreken en te handhaven dat "Londres est Jolie" en "London is not Pretty" hoeft hij alleen maar te concluderen dat "England" en "Angleterre" twee verschillende landen benoemen, etc. (...)" [Kripke, "Puzzle", pp 897-898]

Kripke geeft hiervoor een drietal argumenten, te weten; (1) de verzameling hoeft niet uniek identificerend te zijn, (2) Pierre kan geen contradictie afleiden uit zijn separate geloven dat "*Londres est Jolie*" en "*London is not Pretty*", en (3); de descriptie-theoretici kunnen hopen het probleem te elimineren door '*Angleterre*', '*England*', '*Londres*', '*London*' etc. te definiëren in een geschikte beschrijving. Maar Kripke stelt van geen manier te weten waarop we namen kunnen reduceren tot beschrijvingen waarin in het geheel geen eigennamen meer voorkomen.

Ik denk dat Davidson's waarheidsconditionele semantiek hier een weerwoord op kan geven, en wel als volgt;

Kripke hanteert een ideaal vertalingsprincipe waarin ware zinnen van de ene taal, met behoud van waarheid naar zinnen in de andere taal kunnen worden overgezet. Quine's onbepaaldheid van vertaling en vaagheid in verwijzing zou hier weliswaar een probleem vormen. Echter voor de theorie van Davidson is hier een opening.

De crux is dat in Davidson's semantiek de verwijzing van termen in de zinnen een functie is van de waarheidscondities van alle (Franse en Engelse) zinnen. Verwijzing van termen is uiteindelijk dan tezamen met de waarheidscondities van alle zinnen te deduceren aan de hand van de Tarskiaanse afleidingsregels. Als nu verder de vertaling van Franse naar Engels zinnen inderdaad met behoud van waarheidswaarde plaatsvindt (is een aanname van Kripke), dan zou theoretisch Pierre in staat moeten zijn vast te stellen dat de twee namen '*Londres*' en '*London*' synoniemen zijn, en naar hetzelfde object verwijzen (in ieder geval in het hier door Kripke aangenomen geval, dat de Franse en Engelse kennis geassocieerd met resp. de namen '*Londres*' en '*London*' hetzelfde is).

Weet Pierre eenmaal dat "*Londres est Joly*" en "*London is pretty*" samesay zijn, dan zal hij als logicus iets doen en bijvoorbeeld zijn Franse overtuiging verwerpen.

De vertaling tussen 'Franse Pierre' en 'Engelse Pierre' vindt bij Davidson plaats via het proces van radicale interpretatie, namelijk tussen zijn systeem van Franse ware zinnen (ook die over '*Londres*') en zijn systeem van Engelse ware zinnen (ook die over '*London*'). Volgens zijn Tarskiaanse waarheidstheorie zou dat Pierre in staat moeten stellen te ontdekken dat '*Londres = London*', voormist natuurlijk de Franse en Engels kennis over resp. '*Londres*' en '*London*' wel voldoende overlap vertoont, (of misschien wel noodzakelijk geheel samen moeten vallen).

Maar zoals ik meen, en ook in het voorgaande bij de bespreking van de puzzel heb betoogd, is er onvoldoende overlap in kennis. Dat betekent dat in "*Pierre gelooft dat. Londres est Joly.*" en "*Pierre gelooft niet dat. London is pretty.*", de uitspraken "*Londres est Joly*" en "*London is pretty*" niet samesay zijn. De twee verschillende optredens van het woordje 'dat' verwijzen naar twee verschillende uitspraken (het zijn uitspraken over op zijn best twee verschillende delen van Londen). Is hier dan vanuit de optiek van Davidson sprake van conflicterende geloofsovertuigingen bij Pierre? Me dunkt van niet. Wil het een contradictie zijn dan is het noodzakelijk dat er sprake is van samesay zodat de woorden 'dat' waarvan in de ene constructie gezegd wordt dat het verwijst naar een uitspraak die Pierre wel gelooft, in de andere constructie verwijst naar dezelfde 'samesay' uitspraak waarvan gezegd wordt dat Pierre die niet gelooft.

Conclusie

In dit essay heb ik de fenomenen van de attitude rapporterende zinnen nader bekeken. Centraal daarin stond de door Kripke geformuleerde 'Pierre puzzel'. Zijn puzzel, aldus Kripke, toont aan dat elke mogelijkheid betreffende de karakterisering van Pierre's situatie tot een onwaarheid of regelrechte paradox leidt. Kripke, (die de puzzel formuleerde als antwoord op de vraag waarom zijn 'Milliaanse' theorie niet goed met de Fregeaanse puzzel lijkt om te kunnen gaan), concludeerde uit de puzzel dat dit soort problemen, die volgens Kripke analoog zijn aan de problemen met de Fregeaanse puzzel, niet door het substitutieprincipe worden veroorzaakt, noch door zijn theorie van verwijzing, daar geen van de twee in zijn puzzel voorondersteld worden.

In mijn bespreking van de puzzel heb ik laten zien dat de puzzel zelf niet oncontroversieel is. Zo wijst Deutsch er op dat vertalen (waar de puzzel een beroep op doet) als een vorm van substitutie kan worden beschouwt. Foster merkt op dat namen die naar complexen verwijzen die samengesteld zijn uit delen met uiteenlopende eigenschappen, snel aanleiding kunnen geven tot ogenschijnlijke contradicties zoals die in het geval van de simultane waarheid van "Pierre croit que Londres est Joly" en "Pierre believes not that London is Pretty". De contradictie in geloofstoeschrijving verdwijnt als we afstand nemen van het idee dat namen (star, direct en 'objectief') verwijzen naar ondeelbare gehelen. In plaats daarvan zouden we dan bijvoorbeeld in de puzzel Pierre's gebruik van '*Londres*' kunnen opvatten als een verwijzen naar het fraaie toeristische stadsdeel, en zijn gebruik van '*London*' als een verwijzen naar een armoedig deel van de hoofdstad van Engeland.

Voorts kan dan ook een alternatieve oplossing voor de puzzel worden geboden door bij beoordeling van contradicties in de geloofshandelingen van een subject, niet het perspectief in te nemen van degene die het geloof toeschrijft, maar het perspectief van het subject wat gelooft (subject en degene die het geloof toeschrijft kunnen zich immers in een onderling van elkaar verschillende epistemische toestand bevinden). We denken dan ter ondersteuning van deze visie aan de hypothese dat betekenis (verwijzing) van termen relatief kan zijn aan de context waarin de termen worden gebruikt. Het idee is dat men in de beoordeling van het al dan niet aanwezig zijn van een contradictie in een geloofstoeschrijving, de wijze moet respecteren waarop termen door het subject (en de gemeenschap waarin deze verkeert), worden gebruikt. Betekenis (verwijzing) van termen worden bepaald door de context van de gebruikers van die termen.

Wat me op Quine brengt, en om zijn woorden te gebruiken "Betekenis is niet absoluut maar is relatief aan het conceptuele schema welke in de taal die men spreekt aanwezig is". We hebben verder gezien dat de fenomenen van de puzzel vanuit een Quineaanse visie (onder andere met betrekking tot opake attitude werkwoorden) verantwoord kunnen worden door tevens een beroep te doen op de onbepaaldheid van, vertaling, achterliggende ontologie, en verwijzing van de termen. Vanuit het perspectief van Quine kunnen twee zinnen, "*Londres est Jolie*" en "*London is Pretty*", die rationele Pierre beiden als waar beschouwt, niet over hetzelfde gaan. Derhalve is er strikt genomen geen tegenspraak in Pierre's overtuigingen.

Dezelfde conclusie zou kunnen volgen indien de puzzel wordt beoordeeld vanuit een Davidsoniaanse optiek, waarbij dan de genoemde zinnen opgevat worden als uitspraken die niet 'samesay' zijn. Voorts heb ik laten zien dat ik meen dat in één benadering van de puzzel, n.l. in het geval dat Pierre's 'Franse' en 'Engelse' kennis over resp. '*Londres*' en '*London*', voldoende overlap hebben, Pierre in staat zou moeten zijn te concluderen dat '*Londres = London*'.

Zo zien we uiteindelijk dat de Puzzel, ofschoon deze bij een eerste confrontatie inderdaad raadselachtig lijkt, bij een nadere beschouwing plausibel ogende verklaringen en oplossingen kent.

Appendix;

Samenvatting van Quine's artikel "Vagaries of Reference"

Quine opent de eerste sectie genaamd "*Referential Opacity*" met

"Bepalende singuliere termen kunnen in verwijzing verschuiven met de gebeurtenis van het gebruik, dan wel door ambiguïteit dan wel door de eigenaardige functies van "de", "deze", en "dat". Onder sommige omstandigheden kunnen de termen falen in verwijzing, simpelweg omdat er geen object van de vereiste soort is. En dan is er nog een andere soort van variatie; in zinnen zijn er posities waar de termen eenvoudig gebruikt worden om zijn object te specificeren waar de rest van de zin iets over zegt, en zijn er posities waarin dit niet het geval is.[Quine, Vagaries of Reference pp 801]"

Quine formuleert een criterium welke hij "*purely referential position*" noemt, dwz. een positie waarin een singuliere term zuiver wordt gebruikt om zijn object te specificeren, en de zin ook waar is voor dat object. In dat geval zal de zin ook waar blijven als een co-verwijzende term wordt gesubstitueerd, dwz de positie is dan onderworpen aan de "*substitutivity of reference*".

Quine maakt dus, afhankelijk van de gebruiksomstandigheid, een onderscheid tussen louter referentiële posities en niet louter referentiële posities,. Neem bijvoorbeeld de volgende zinnen

- (6) de commissaris zoekt de voorzitter van de raad
- (7) de commissaris zoekt de directeur

Als je zin (6) zodanig begrijpt dat je er mee instemt maar tegelijkertijd zin (7) ontkent, zelfs als je weet (doch dat is nog onbekend voor de commissaris) dat de voorzitter benoemt is tot directeur, dan behandelen we de positie aan de rechterkant van "zoekt" niet als een loutere verwijzende. Daarentegen zullen we (7) wel als waar beschouwen als we weten dat de commissaris de directeur altijd tracht te vermijden. Zin (7) moet dan worden begrepen als "de commissaris weet het nog niet maar hij is feitelijk op zoek naar de directeur, nota bene degene die hij altijd tracht te vermijden." In dat geval is de positie aan de rechterkant van "zoekt" zuiver referentieel.

De (al dan niet referentiële) posities hierboven zijn geclassificeerd als posities van singuliere termen die relatief zijn aan de zinnen die ze bevatten. Quine breidt dit concept nu verder uit door het toe te passen op posities van singuliere termen die relatief zijn t.o.v. de singuliere termen die ze bevatten. Neem de toepassing van aanhalingstekens. In "*Tully was een Romein' is trochaïsch*"^V worden ze toegepast op "*Tully was een Romein*" en vormen ze een singuliere term. Substitutie van identiteit als het criterium van referentiële positie, werkt nu zowel voor posities binnen singuliere termen als voor posities binnen zinnen

In "*Tully was een Romein' is trochaïsch*" is de singuliere term niet louter referentieel. Dus hier faalt "substitutio salva veritate" en geldt "*Tully was a Roman*" ≠ "*Cicero was a Roman*", ondanks het feit dat de namen 'Tully' in (8) en (9) naar dezelfde persoon verwijzen en dus zuiver referentieel zijn.

- (8) Tully was een Romein
- (9) Cicero was een Romein

"Het tussen aanhalingsteken plaatsen geeft aanleiding tot niet-referentiële posities. Van tussen aanhalingstekens plaatsen, hetgeen het verwijzende vermogen van een term onderbreekt, kan worden gezegd dat het faalt in referentiële transparantie ["Vagaries of reference". pp 803]"

Quine geeft vervolgens een omschrijving van "*Referentiële transparantie*" en "*Opaciteit*";

Referentiële transparantie heeft van doen met constructies; toestanden van 'containment', meer specifiek van singuliere termen of zinnen. Ik noem een toestand van containment Φ referentieel transparant wanneer een voorkomen van een singuliere term puur referentieel is in een term of zin $\Psi(t)$, het ook puur referentieel is in de vervattende term of zin $\Psi(\Phi(t))$ ["Vagaries of Reference", pp 804]"

Als voorbeeld nemen we

$\Psi(t) = \text{Tully was een Romein}$

$\Psi(\Phi(t)) = \text{"Tully was een Romein"}$

en je hebt de "opacity" (ondoorschijnendheid) van het tussen aanhalingstekens geplaatste.

Quine stelt dan (waar het ons in verband met Kripke's puzzel om te doen is) dat de geloofsconstructie "a gelooft p" ook opaak (ondoorschijnend) of transparant kan zijn. Dus veronderstel het geval dat

- #(10) Tom gelooft dat Cicero^W Catiline heeft aangeklaagd,

maar dat hij zo slecht geïnformeerd is dat hij denkt dat Cicero van de oraties en Tullius van de "De Inventione" twee verschillende personen zijn. Geconfronteerd met zijn ontkenning van "Tullius klaagde Catiline aan" zijn we misschien bereid "Tom gelooft dat Cicero Catiline heeft aangeklaagd" te bevestigen, en te ontkennen dat Tom gelooft dat Tullius Catiline heeft aangeklaagd. In dat geval is de positie van 'Cicero' in (10) niet zuiver referentieel. Echter de positie van 'Cicero' in het deel "Cicero heeft Catiline aangeklaagd", is wel zuiver referentieel. In dat geval is "geloven dat" opaak. ^X

Maar er is op het zelfde moment ook een alternatieve manier van construeren van geloof welke referentieel transparant is. Dit verschil is als volgt.

In de opake betekenis van geloof, zoals hierboven beschouwt, telt het gegeven dat Tom meent dat "Tullius nooit Cataline heeft aangeklaagd" als het tonen van het feit dat hij (zelfs wanneer hij meende dat Cicero dat wel deed) niet gelooft dat Tullius Catiline heeft aangeklaagd,

In de Transparante betekenis van geloof telt het gegeven dat Tom meent dat "Cicero Catiline heeft aangeklaagd" als het tonen dat hij (ondanks zijn misleidende verbale verwerping) gelooft dat Tullius Catiline heeft aangeklaagd^Y.

Of 'Cicero' in (10) al dan niet een louter referentieel voorkomen heeft, hangt af van het gegeven of we 'geloven' al dan niet transparant opvatten. Vatten we 'geloven' transparant op dan drukt (10) een relatie uit tussen de mannen Tom en Cicero, (namelijk de relatie van het bestempelen als aanklager van Catiline). Als 'geloven' opaak wordt opgevat dan relateert (10) Tom aan niemand.

In de sectie "Opacity and indefinite terms" onderzoekt Quine de gevallen waarin singuliere termen onbepalende beschrijvingen zijn. In het geval van singuliere termen als bepalende beschrijvingen zagen we dat de positie achter "de commissaris zoekt" vrij al dan niet zuiver referentieel opgevat kan worden. Maar als we de onbepalende singuliere term "iemand" invullen dan verliezen we die vrijheid;

"(...) om het punt paradoxaal te stellen behoeven onbepalende beschrijvingen juist verwijzende positie omdat ze niet verwijzen. [Quine, "Vagaries", pp 806]"

Maar dan doemt een tweede ambiguïteit op, die van het bereik ('scope') van de onbepalende singuliere term, waarin het de dicto / de re onderscheidt een rol gaat spelen^Z.

We maken nu even een stap buiten de tekst. Russel^{AA} meende dat een zin als "Tom gelooft dat iemand een spion is" ambigue is. Er zijn twee lezingen van te geven. Een de dicto lezing "Tom gelooft dat er spionnen zijn", (Tom gelooft ($\exists x(x \text{ is een spion})$), en een

de re lezing, "Iemand is zodanig dat Tom gelooft dat hij een spion is", ($\exists x(\text{Tom gelooft } x \text{ is een spion})$).

Voor wat de de dicto lezing betreft meent Quine dat in tegenstelling tot "de commissaris zoekt iemand", we in "Tom gelooft $\exists x(x \text{ is een spion})$ " we weer vrij zijn om de positie van 'iemand' al dan niet referentieel op te vatten. Dat is omdat 'iemand' in de vrijstaande zin 'iemand is een spion' een verwijzende positie bezit. En omdat de bijzin zinnig is in elke gebeurtenis, is dat met "Tom gelooft $\exists x(x \text{ is een spion})$ " ook het geval. Daarom kan in de de dicto zin 'gelooft' transparant of opaak worden opgevat.

In de de re lezing is er geen keuze en moet 'geloven' transparant worden opgevat. Quine heeft naast een metafysische^{BB} (die ik binnen de tekst onbesproken laat) een semantische reden waarom hij de de re lezing afwijst. Voor de argumentatie verwijs ik naar de tekst van Quine maar de conclusie is dat de de re lezing te veel toestaat waardoor we uiteindelijk aan Tom kunnen toeschrijven dat hij alles gelooft. De regel die we hieruit kunnen afleiden, aldus Quine, is dat waar transparantie er toe doet, er geen kruisverwijzing mag zijn van binnen een constructie die opaak is, naar een "zodanig dat" ($\exists x$).

Aan het eind van de sectie beschrijft Quine tenslotte wat er niet is toegestaan in een constructie die opaak is;

"[1] Een constructie die opaak is, is er een waarin je in het algemeen geen singuliere term kan vervangen door een co-designatieve term (een term die naar het zelfde object verwijst). [2] in een opake context kun je in het algemeen niet een algemene term vervangen door een co-extensieve term (eentje die waar is voor hetzelfde object), [3] noch een component zin door een zin van de zelfde waarheidswaarde zonder de waarheidswaarde van de vervattende zin geweld aan te doen. Deze drie soorten van falen worden allen gerekend tot falen in extensionaliteit. [pp Quine, "Vagaries", pp 809]"

Omdat Frege, aldus Quine, algemene termen en zinnen als benoemingen van klassen en waarheidswaarden behandelde was hij gebonden alle drie de mislukkingen te benadrukken. Al het falen van extensionaliteit werd zo het falen in substitutie van identiteit. Daar kwam nog bij dat het falen van substitutie van identiteit voor hem onacceptabel was. Dus hij corrigeerde dat door een decreet; wanneer een zin of term voorkomt binnen de constructie van een propositionele attitude of soortgelijk, houdt het op zijn individu, klasse, of waarheidswaarde te benoemen en gaat een individueel concept, attribuut, of propositie benoemen.

Quine stelt tot slot daar zijn eigen visie tegenover;

"Ik maak geen van deze bewegingen. Ik verbiedt niet het falen van substitutie, maar neem het als bewijs van een niet verwijzende positie; noch voorzie ik onder opake constructies in verschuiving of verwijzing."^{CC}

Literatuur opgave en Eindnoten

^A Van Russel komt de term "propositionele attitude", de term die synoniem is met de door mij gebruikte term "attitude rapporterende zin". Ik zal echter de laatstgenoemde term blijven gebruiken daar de term van Russel feitelijk reeds een suggestie doet over het object van het attitude werkwoord, n.l. de propositie.

^B Het is daarom ook dat de context welke binnen het bereik van een attitude werkwoord valt, de intensionale context wordt genoemd. Intensie is een synoniem voor betekenisinhoud.

^C Het compositionaliteits principe zegt dat de betekenis en verwijzing van een zin een functie zijn van resp. de betekenis en de verwijzing van zijn samenstellende delen, de woorden.

^D Gegeven het principe van "reference shift" is de betekenisinhoud van een naam in de intensionele context een deel van de betekenis (de waarheidswaarde) van de gehele zin geworden. De namen "Clark Kent" en "Superman" hebben weliswaar een identieke verwijzing, doch hun betekenisinhoud (sinn / art des gegebenseins) verschilt. Derhalve is bij substitutie van "Clark Kent" voor "Superman" in de intensionele context het behoud van waarheidswaarde van de gehele geloof-toeschrijvende-zin niet gegarandeerd.

^E Teneinde intersubjectiviteit te garanderen veronderstelde Frege dat de sinn zich in een objectieve ruimte, het zgn. derde rijk bevindt. Maar het poneren van zo'n ontologie, werpt vragen en problemen op betreffende de aard van de relaties tussen zo'n derde rijk en het mentale en fysische domein.

^F Daarbij kunnen volgens Russel singuliere termen, en ook eigennamen waar men niet bekend ("acquainted") mee is, worden beschouwd als vermomde beschrijvingen.

^G Kripke Saul "Lecture 3 of Naming and Necessity", 1972, in Ludlow, Peter *Readings in the philosophy of language life*. Cambridge: M.I.T. Press, 1997, p 609-634

^H Kripke Saul "A Puzzle about Belief", 1979, in Ludlow, Peter *Readings in the philosophy of language life*. Cambridge: M.I.T. Press, 1997, p 875-920

^I Kripke, 1979, "A Puzzle about Belief" in Ludlow, Peter, pp 896

^J Kripke, 1979, "A Puzzle about Belief" in Ludlow, Peter, pp 894

^K Kripke laat in zijn paper ook zien dat zelfs binnen één taal het probleem mogelijk is. Peter hoort dat 'Padrewski' een beroemde pianist is, en gaat geloven dat Padrewski muzikaal talent heeft. Peter hoort later van een 'Padrewski' die een Poolse premier was. Overtuigd van de idee dat politici slechte muzikanten zijn, gaat Peter geloven dat Padrewski geen muzikaal talent heeft. 'Natuurlijk' gelooft Peter niet dat het bij de twee Padrewski's om één en dezelfde individu gaat. Dus houdt volgens Kripke, Pierre t.a.v. Padrewski's muzikale talent twee tegenstrijdige overtuigingen erop na. [pp 902 "A Puzzle about Belief"]

^L Foster D.R. "A Puzzle about Kripke's Puzzle" *Aporia*, Vol 16 number 2-2005, A student journal of Philosophy, Brigham Young University

^M "Dictionary of Philosophy" , pp 41

^N Sahs John "Substitutivity" 6/2/2006, #<http://www.colorado.edu/StudentGroups/PhilosophyClub?Referees/SubstitutivityandContext>

^O Quine W.V.O. "Word and Object", 1960, Cambridge: Harvard University Press

^P Quine W.V.O. "Vagaries of Reference", 1960, in Ludlow, Peter *Readings in the philosophy of language life*. Cambridge: M.I.T. Press, 1997, p 801-815

^Q Stokhof Martin "Taal en Betekenis, Een inleiding in de taal filosofie" 2000, Amsterdam Boom. 1997, p 138-157

^R In een formele benadering wordt gedacht 'betekenis' te kunnen afleiden uit de vorm, d.w.z de (logische) structuur van de taal.

^S Davidson Donald "On Saying That", 1979, in Ludlow, Peter *Readings in the philosophy of language life*. Cambridge: M.I.T. Press, 1997, p 817-831

^T Davidson, 1979, "On Saying That" in Ludlow, Peter, pp 818

^U Davidson, 1979, "On Saying That" in Ludlow, Peter, pp 828

^V Trocheïsch; Versvoet met een lange en een korte of een sterk geaccentueerde lettergreep. De vertaling van Tully in het Nederlands is Tullius doch hier heb ik Tully onvertaald gelaten teneinde het Trocheïsche karakter te behouden.

^W Cicero, Marcus Tullius, Romeinse staatsman, redenaar en schrijver, 106-43 v.C. Advocaat, voorkwam 63 v.C. als consul de samenzwering van Catalina, was na de moord op Caesar leider der senaatspartij, daarna vogelvrij verklaard en vermoord. Was een groot orator en schreef verscheidene verhandelingen, die zijn overgeleverd, zoals over de welsprekendheid 'De Inventione'. [Sesam Encyclopedie, 1979, pp 931 deel 2]

^X Quine, 1960, "Vagaries of Reference" in Ludlow, Peter, pp 804

^Y Ten behoeve van de duidelijkheid in schemavorm;

Opvatting van 'geloof' in (a)	a) Tom gelooft Cicero heeft Catiline aangeklaagd
Opmaak :	Tom's voor waar houden van de zin " <i>Tullius heeft nooit Catiline aangeklaagd</i> " telt als tonen dat hij niet gelooft dat Tullius Catiline heeft aangeklaagd
Transparant :	Tom's voor waar houden van de zin " <i>Cicero heeft Catiline aangeklaagd</i> " telt als tonen dat hij gelooft dat Tullius Catiline heeft aangeklaagd

^Z De *dicto / de re* wordt grof vertaald met; betreffende een ding / betreffende een statement. Het onderscheid wordt op uiteenlopende wijze gebruikt. Een zin is *syntactisch de re* in het geval het een voornaamwoord of vrije variabele binnen het bereik van een opmaak werkwoord bevat welke anaforsch (terugwijzend) is t.o.v of gebonden is door, een singuliere term of quantifier buiten het bereik van dat werkwoord. Is dit niet het geval dan is het *syntactisch de dicto*. Een zin is *semantisch de re* in het geval het een salva veritate substitutie toestaat. Anders is het semantisch de dicto. Een attributie is *metafysisch de re* met betrekking tot een object o in het geval het direct een eigenschap toeschrijft aan een object.

^{AA} McKay Thomas "The De Re / De dicto Distinction" 21/1/2006,
 Nelson Michael #<http://www.science.uva.nl/~seop/entries/prop-attitude-reports/dere.html>
 McKay Thomas "Attitude reports" 17/1/2006,
 Nelson Michael #<http://www.plato.edu/entries/prop-attitude-reports/>

^{BB}. Een attributie is metafysisch de re met betrekking tot een object o in het geval het direct een eigenschap toeschrijft aan een object. Dat is iets wat Quine afwijst en wel om de volgende redenen. Veel statements kunnen worden geformuleerd in een formele toestand en een materiële toestand.

- "rood is een predikaat" is geformuleerd in de formele mode.
- "rood is een eigenschap" is geformuleerd in de materiële mode.

Beiden gaan over taal. Dit wordt expliciet gemaakt in de formele mode, maar de materiële mode doet het laten klinken alsof het statement niet over taal maar over entiteiten in de wereld gaat. Het gebruik van de materiële mode kan leiden tot verwarring en filosofische pseudo-problemen. De remedie bestaat in het geven van een voorkeur aan de formele mode. De verschuiving van de materiële naar de formele mode is een instantie van wat Quine de "Semantic Ascent" noemde. De verschuiving van praten in zekere termen naar praten over deze termen; Voorbeelden van verschuiving zijn;

- van "*er zijn wombats in Tasmanië*" naar "*Wombat*" is waar voor sommige schepselen in Tasmanië'
- Van "*Malmö is een stad*" naar "*Malmö*" is de naam van een stad'
- Van het bespreken van de getuigen van sneeuw naar het bespreken van de waarheid van "sneeuw is wit". [Dict of Phil, Penguin, pp 203, 516]

^{CC} Quine, 1960, "Vagaries of Reference" in Ludlow, Peter, pp 810